

35

SPOŁECZNE PREFERENCJE KIERUNKÓW REWITALIZACJI TERENÓW POGÓRNICZYCH NA WYBRANYM OBSZARZE POGRANICZA POLSKO-CZESKIEGO

35.1 WSTĘP

W działaniach rewitalizacyjnych istotnym elementem jest rekultywacja, która ma za zadanie przywracanie wartości użytkowych i przyrodniczych terenom (przede wszystkim leśnym i rolniczym) zdewastowanym i zdegradowanym przez działalność człowieka. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że do rekultywacji zobowiązany jest ten kto dokonał przekształceń, a więc w przypadku działalności górniczej jest nim przedsiębiorca górniczy [8], natomiast zagospodarowanie jest dobrowolne i leży w gestii przyszłego użytkownika zrekultywowanego terenu, którym najczęściej jest gmina lub osoba prywatna. Dla uzyskania zakładanego efektu procesu rekultywacji i zagospodarowania oraz zadowolenia wszystkich stron konieczne jest prowadzenie konsultacji specjalistycznych i społecznych począwszy już od etapu opracowywania wstępnych koncepcji rekultywacji [1].

Wybór kierunku rekultywacji powinien być poprzedzony charakterystyką najistotniejszych czynników, nie tylko obszaru będącego przedmiotem rekultywacji, ale i jego otoczenia. Czynnikami charakteryzującymi obszar są: ekonomiczne, formalno-prawne, geologiczne-techniczne, hydrologiczne, kulturowe, przestrzenne, społeczne, środowiskowe. Jeżeli chodzi o czynniki społeczne to przy wyznaczaniu kierunków rekultywacji należy wziąć pod uwagę takie elementy jak: demografia społeczności, zamożność społeczności, poziom wykształcenia, poziom bezrobocia, poziom przestępczości, tradycje i zwyczaje, potrzeby społeczne, poziom akceptowalności społecznej, istnienie elit społecznych. Informacje pochodzące z charakterystyki wymienionych czynników będą miały istotne znaczenie dla wyboru kierunku rekultywacji, zwłaszcza w przypadku planowanych przedsięwzięć komercyjnych, rekreacyjnych, kulturowych czy gospodarczych.

Przy rewitalizacji terenów niezależnie od tego jaka była przyczyna ich degradacji, należy wziąć pod uwagę więzi emocjonalne ludzi z miejscem czy obiektem rekultywowanym, bo często się zdarza, że przypisujemy obiektom fizycznym, a w tym

przestrzeni lokalnej nie takie cechy, jakie ona posiadała, ale cechy które posiada w naszym wyobrażeniu o niej. Paradoksalnie, im więcej mieliśmy dotkliwych czy nawet traumatycznych doświadczeń, tym skłonność do idealizacji może być większa [4, 5]. Rewitalizacja – z założenia – ma nadać miejscu nowy charakter. Już sama degradacja przestrzeni powoduje zanik pierwotnych funkcji społecznych miejsca. Tereny przemysłowe stają się często przestrzeniami na których, następuje kumulacja patologii społecznych. Jednak dopiero wejście „nowego” powoduje zagrożenie zniszczenia pewnych lokalnych struktur i powiązań sąsiedzkich [9]. Procesy rewitalizacyjne – niejako z definicji – wkraczają w sferę symboliczną i psychologiczną społeczności lokalnej. To proces nieunikniony. Ważne jest zatem by rewitalizacja uwzględniała zarówno potrzeby mieszkańców, jak i ich stosunek emocjonalny związany z miejscem. Stąd niezbędna i konieczna wydaje się dbałość inwestorów o zachowanie (lub uwzględnienie) historycznych aspektów miejsca, jak również – w miarę możliwości technicznych – zachowanie autentyczności oraz unikatowości.

Aby procesy rewitalizacyjne przebiegały nie tylko zgodnie z prawem, ale i zgodą społeczności lokalnych oraz aby projekty uwzględniały – obok kwestii ekonomicznych – wymiar historyczny i społeczny miejsc, niezbędne wydaje się stworzenie trwałego systemu konsultacji społecznych na zasadach komisji trójstronnych, w których udział brałoby przedstawiciele inwestora, władz samorządowych oraz społeczności lokalnych [2].

35.2 CHARAKTERYSTYKA ANALIZOWANEGO OBSZARU

Analizowany w artykule obszar znajduje się w południowo-zachodniej części województwa śląskiego na terenie gminy Mszana w sołectwach Połomia i Gołogowa bezpośrednio graniczących z miastem Jastrzębie Zdrój. Na tym terenie około dwudziestu lat temu, wraz z powstaniem pobliskiej kopalni „Jas-Mos” zaczęto obserwować skutki działalności górniczej. W wyniku eksploatacji, teren znajdujący się w pobliżu kopalni zaczął ulegać deformacji. Przykładem tego jest zalewisko w sołectwie Połomia, powstałe na wskutek deregulacji koryta rzeki Szotkówki. Zalane tu zostały pola i budynki. Zalewisko to ma 23 hektary powierzchni i choć chętnie zjeżdżają tu wędkarze, dla okolicznych mieszkańców stanowi ono dużą uciążliwość i realne zagrożenie, gdyż teren cały czas się zapada. Na analizowanym obszarze odnotowuje się także wstrząsy sejsmiczne, będące następstwem eksploatacji węgla, które powodują dużą deformację terenu. W pobliżu znajdują się hałdy odpadów powęglowych.

35.3 OPIS DEMOGRAFICZNY OMAWIANEGO OBSZARU

Na analizowanym terenie przeciętna gęstość zaludnienia w skali całej gminy wynosi 222 *osoby/km²*. Jest to gęstość zaludnienia zdecydowanie wyższa od przeciętnej występującej na obszarach wiejskich byłego województwa katowickiego (140 *osób/km²*). Ludność na terenie gminy rozmieszczona jest w trzech jednostkach funkcjonalno-przestrzennych (sołectwach). Największa liczba ludności zamieszkuje sołectwo Mszana (51% ogółu ludności). Sołectwo to posiada też największą gęstość

zaludnienia w gminie (288 *osób/km²*). Ponad 1/3 ogółu ludności gminy zamieszkuje sołectwo Połomia, które jednocześnie posiada najmniejszą gęstość zaludnienia w gminie (169 *osób/km²*). Najmniej ludności skupia na swoim obszarze sołectwo Gogołowa z gęstością zaludnienia 213 *osób/km²*. Na terenie Mszany występuje dodatni przyrost naturalny. Charakter osadniczo-podmiejski gminy powoduje napływ ludności z pobliskich aglomeracji. Wg prognoz liczba ludności gminy Mszana w latach 2006-2030 nie przekroczy 7400 osób. Dane te zostały wzięte pod uwagę przy prognozowaniu zapotrzebowania na energię w gminie. Stopa bezrobocia na omawianym terenie wynosi około 10%. Jest to dość niski wskaźnik w odniesieniu do całego województwa bądź kraju.

Obecnie na terenie gminy jest 375 zarejestrowanych bezrobotnych, z czego 203 stanowią kobiety. Z danych statystycznych wynika, że wśród osób bezrobotnych największą grupę stanowią mieszkańcy posiadający wykształcenie zasadnicze zawodowe. Kolejną grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim i policealnym oraz z wykształceniem podstawowym lub bez wykształcenia. Najmniej bezrobotnych jest osób posiadających wykształcenie wyższe.

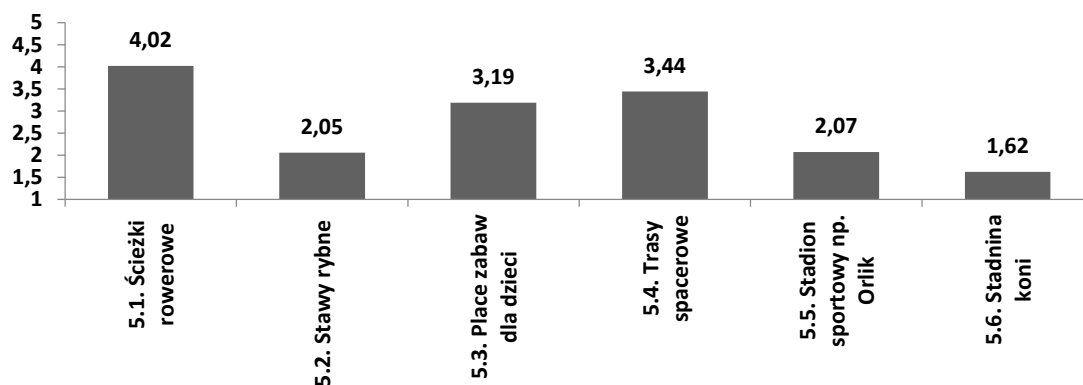
Ponadto dużą grupę bezrobotnych stanowią osoby w przedziale wiekowym do 24 lat, najmniejszą zaś osoby w wieku 55 roku życia i więcej [2]. Podsumowując demografię społeczeństwa mieszkającego na terenie analizowanym, można stwierdzić iż jest to społeczeństwo młode, rozwijające się, coraz częściej posiadające wyższe wykształcenie, które jest przywiązane do miejsca obecnego zamieszkania.

35.4 IDENTYFIKACJA PROPOZYCJI MIESZKAŃCÓW W ZAGOSPODAROWANIU ZDEGRADOWANEGO TERENU DZIAŁALNOŚCIĄ GÓRNICZĄ

W rewitalizacji zdegradowanych terenów bardzo istotnym elementem jest zapoznanie się z potrzebami i propozycjami ludności lokalnej co do kierunków proponowanych rozwiązań [11]. Dlatego też przeprowadzono badanie ankietowe wśród ludności zamieszkałej na terenie sołectw Połomii i Gogołowa w celu identyfikacji potrzeb miejscowej ludności i kierunków zagospodarowania zdegradowanego terenu działalnością kopalni „Jas-Mos”. Mieszkańcy zostali poproszeni o wypowiedzenie się na temat propozycji rewitalizacji terenów w trzech obszarach: rekreacji i sportu, kulturowym i infrastruktury, przy użyciu skali pieciorzutowej, w której 5 oznacza bardzo ważne, 1 nieważne. Uzyskane odpowiedzi przeanalizowano pod względem cech demograficznych mieszkańców takich jak: zawód, wiek, wykształcenie.

35.4.1 Analiza uzyskanych wyników

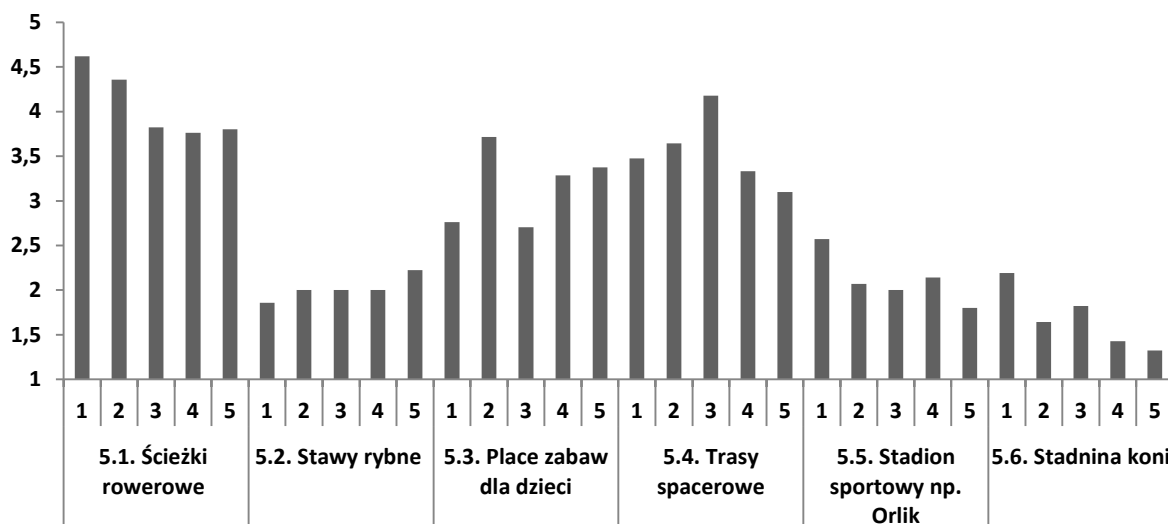
W przeprowadzonej ankiecie zadano respondentom pytania mające na celu określenie potrzeb i kierunków rewitalizacji zdegradowanych terenów w obszarze rekreacji i sportu. Uzyskane wyniki zostały zaprezentowane na rysunku 35.1.



5ys. 37.1 Kierunki rewitalizacji zdegradowanych terenów w obszarze rekreacji i sportu

Analiza uzyskanych danych zaprezentowana na rysunku 1 pozwala na stwierdzenie, że respondenci w zdecydowany sposób zaakcentowali potrzebę budowy ścieżek rowerowych i tras spacerowych, a także dodatkowe place zabaw dla dzieci. Stadiony sportowe znajdują się w okolicy, w związku z czym nie stanowiły one obiektu zainteresowania, podobnie jak stadnina koni.

Analizując kierunki rewitalizacji na opisywanym terenie w obszarze rekreacji i sportu biorąc pod uwagę płeć respondentów można zauważyć w jednym przypadku dotyczącym stawów rybnych znaczącą różnicę w preferencjach kierunku rewitalizacji. Zdecydowanie bardziej mężczyźni opowiedzieli się za taką propozycją niż kobiety. W pozostałych proponowanych kierunkach rewitalizacji terenu kobiety i mężczyźni byli w swoich ocenach zgodni.



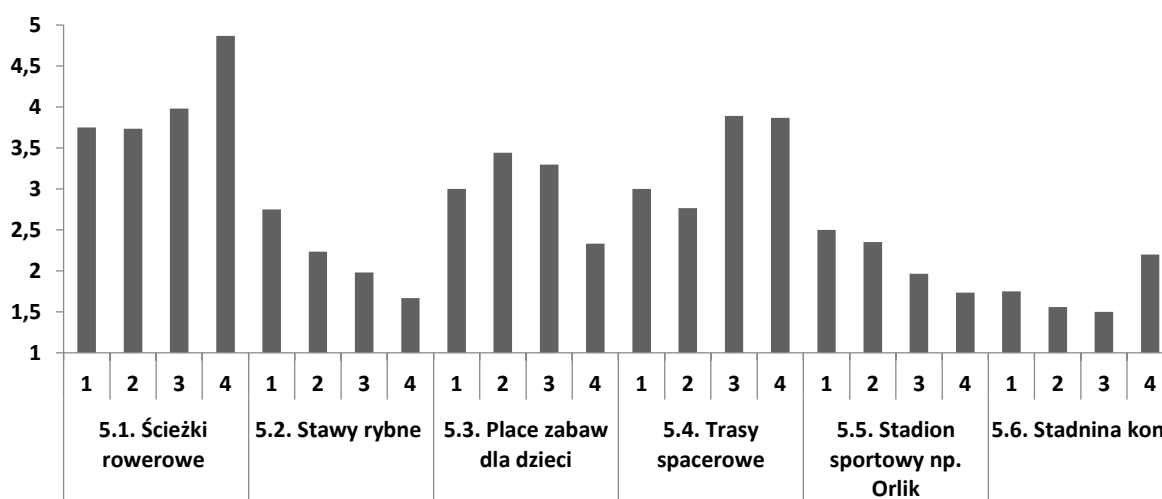
Rys. 35.2 Kierunki rewitalizacji zdegradowanych terenów w obszarze rekreacji i sportu z uwzględnieniem wieku respondentów, gdzie:

1- od 20-29 lat, 2 - od 30 do 39 lat, 3 - od 40 do 49 lat, 4 - od 50 do 59 lat, 5 – powyżej 60 roku życia

Wiek respondentów znacząco wpłynął na ważność propozycji kierunków rewitalizacji terenu. Respondenci do 40 roku życia zdecydowanie opowiedzieli się za ścieżkami rowerowymi oraz za placami zabaw dla dzieci. Różnica w ocenie tych

propozycji wynosi prawie jeden punkt. Taka rozbieżność w potrzebach młodych respondentów w porównaniu do osób starszych jest naturalna. Nie dziwi także fakt iż ocena potrzeby pojawienia się tras spacerowych była zdecydowanie większa u osób w wieku od 40-50 lat. Tutaj także różnica wyniosła 1 punkt. Pozostałe propozycje zostały ocenione zgodnie przez wszystkie grupy wiekowe ankietowanych – rys. 35.2.

Wykształcenie respondentów uwidacznia także różnice w preferencjach kierunków rewitalizacji terenu na analizowanym obszarze. Respondenci posiadający wyższe wykształcenie znacznie wyżej ocenili propozycje takie jak: ścieżki rowerowe, trasy spacerowe, stadninę koni. Natomiast osoby posiadające wykształcenie podstawowe i zawodowe zdecydowanie przychylali się do propozycji takich jak: staw rybny, stadion sportowy rys. 35.3.

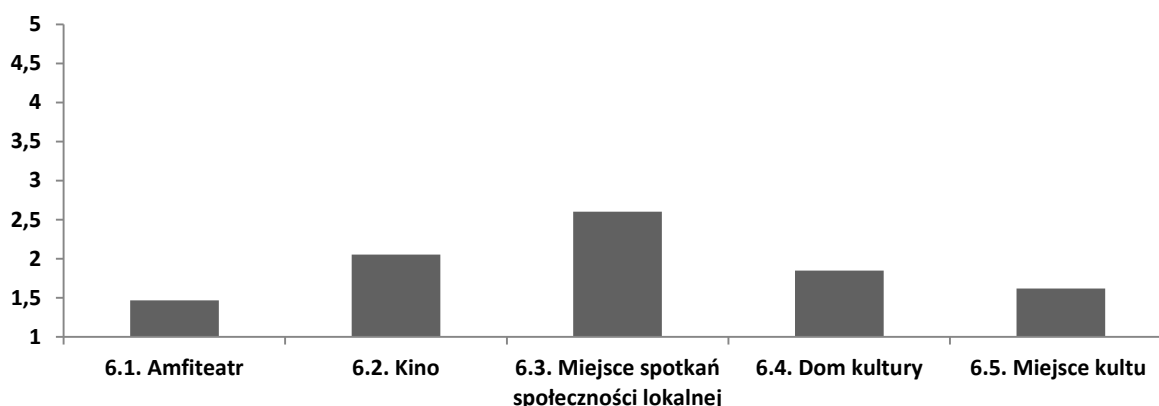


Rys. 35.3 Kierunki rewitalizacji zdegradowanych terenów w obszarze rekreacji i sportu z uwzględnieniem wykształcenia respondentów, gdzie:
1 – podstawowe, 2 – zawodowe, 3 – średnie, 4 - wyższe

Analizując uzyskane wyniki pod względem zatrudnienia można zauważyć, że osoby pracujące oraz uczniowie i studenci zdecydowanie opowiedzieli się za ścieżkami rowerowymi. Natomiast gospodynie domowe zdecydowanie preferują trasy spacerowe. W pozostałych propozycjach obserwuje się zgodność w ocenie kierunków rewitalizacji.

Istotna dla autorów badań, była ocena postrzegania przez respondentów potrzeb i kierunków rewitalizacji terenów w aspekcie społeczno-kulturowym, dlatego zadano respondentom pytania mające na celu określenie potrzeb w tym aspekcie. Uzyskane wyniki zostały zaprezentowane na rysunku 35.4.

Kierunek rewitalizacji w obszarze kulturowym był dla respondentów trudny do określenia. Zaproponowane w ankiecie opcje nie spotkały się z uznaniem. Sołectwa posiadają swój dom kultury oraz miejsce kultu w postaci kościoła. Kino nie ma racji bytu, ponieważ ludzie młodzi wolą pojechać do centrum pobliskiego miasta Jastrzębie Zdrój. Z zaproponowanych propozycji największe zainteresowanie wzbudziło utworzenie miejsca spotkań społeczności lokalnej.

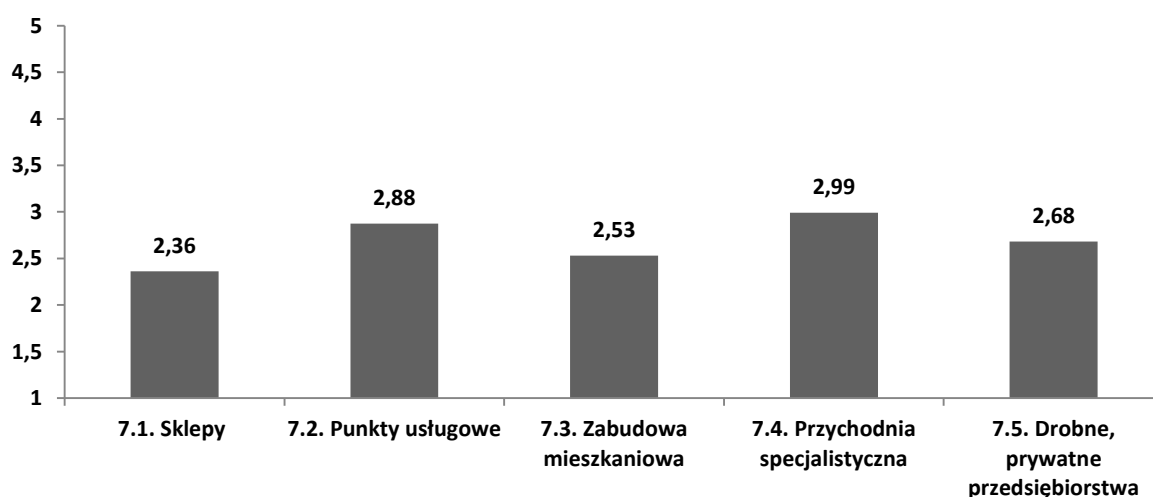


Rys. 35.4 Kierunki rewitalizacji zdegradowanych terenów w obszarze kulturowym

Analiza tego obszaru pod względem płci respondentów nie wykazała istotnych różnic w uzyskanych wynikach. Zarówno kobiety jak i mężczyźni mają zbliżony stosunek do zaproponowanych opcji.

Biorąc pod uwagę wiek respondentów za kinem zdecydowanie opowiedzieli się ludzie młodzi do 30 roku życia. Różnica w ocenie wyniosła 1 punkt. Pozostałe propozycje ocenione były bardzo podobnie przez wszystkie grupy wiekowe. Analizując natomiast uzyskane wyniki pod względem wykształcenia tylko w przypadku propozycji kina osoby o wyższym wykształceniu zdecydowanie poparły tą propozycję (różnica 1,5 punktu). W pozostałych przypadkach ocena była bardzo zbliżona. Uzyskane wyniki potwierdzają się biorąc pod uwagę zatrudnienie respondentów. Tu znów kino zostało najliczniej poparte przez osoby będące uczniami i studentami.

Na rysunku 35.5 zaprezentowano preferowane przez respondentów kierunki rewitalizacji omawianego terenu w obszarze infrastruktury.

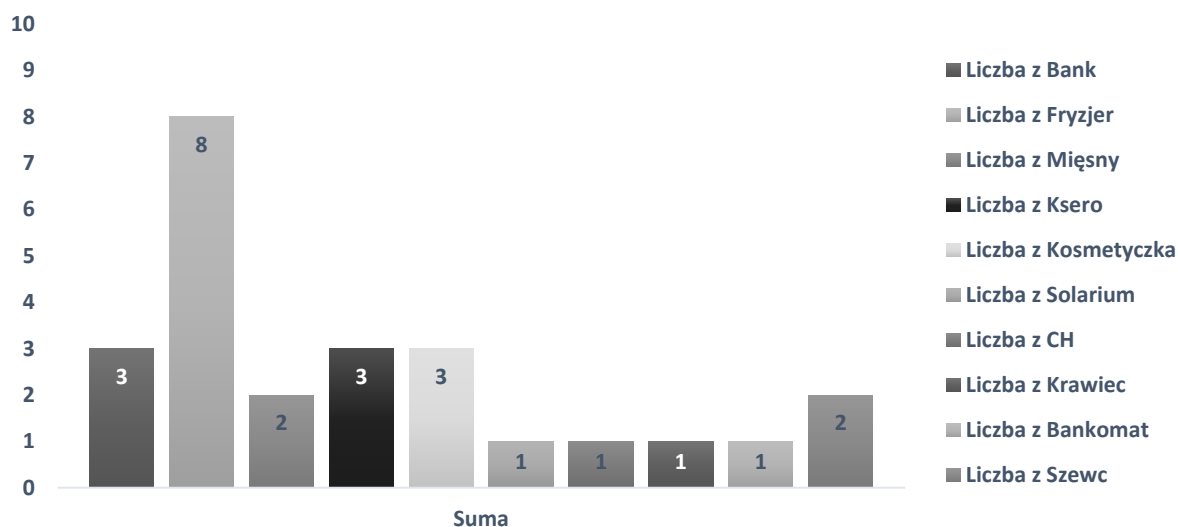


Rys. 35.5 Kierunki rewitalizacji zdegradowanych terenów w obszarze infrastruktury

Analizując uzyskane oceny, można stwierdzić, że podane propozycje nie wyszły naprzeciw potrzebom mieszkańców analizowanego terenu. Największe zainteresowanie

wzbudziła propozycja przychodni specjalistycznej i punktów usługowych. Obydwie propozycje uzyskały blisko 3 punkty. Pozostałe propozycje jak sklepy, drobne prywatne przedsiębiorstwa, czy zabudowa mieszkaniowa oceniona została na poziomie 2,5 punktu.

Przy pytaniu dotyczącym punktów usługowych respondenci zostali poproszeni o podanie rodzaju preferowanej usługi. Uzyskane odpowiedzi są zaprezentowane na rysunku 35.6.



Rys. 35.6 Kierunki rewitalizacji zdegradowanych terenów w obszarze infrastruktury

Jak wynika z powyższego rysunku respondenci zdecydowanie najczęściej (8 razy) zaproponowali usługę fryzjerską. Pozostałe propozycje są marginalne.

W obszarze infrastruktury kobiety nieznacznie wyżej oceniły od mężczyzn takie propozycje jak potrzeba punktów usługowych i przychodni specjalistycznej. W pozostałych ocenach nie zauważa się znaczących różnic biorąc pod uwagę płeć respondentów. Młodzi respondenci do 30 roku życia widzą większą potrzebę takiej infrastruktury jak sklep, punkty usługowe, powstanie drobnych, prywatnych przedsiębiorstw. Natomiast respondenci po 50 roku życia zauważają potrzebę przychodni specjalistycznej. Biorąc pod uwagę wykształcenie można zauważyć, iż osoby o wyższym wykształceniu zdecydowanie opowiedziały się za punktami usługowymi. Ten sam rodzaj infrastruktury preferują uczniowie i studenci. W pozostałych propozycjach nie zauważa się znaczących różnic biorąc pod uwagę dane z metryczki.

35.5 WNIOSKI

Podczas rewitalizacji zdegradowanych terenów należy zapoznać się z potrzebami i propozycjami mieszkańców, co do kierunków proponowanych rozwiązań, aby w przyszłości uniknąć braku akceptacji przez społeczność lokalną przyjętych rozwiązań. W tym celu organizowane są spotkania z miejscową ludnością, a także przeprowadzane są ankiety i wywiady. Zebrane w ten sposób informacje stanowią istotny element przy

wyborze kierunku rewitalizacji zdegradowanego terenu. Uzyskane dane należy przeanalizować również biorąc pod uwagę strukturę demograficzną społeczności lokalnej, aby wybrać te rozwiązania, które są preferowane przez zdecydowaną większość mieszkańców.

Na omawianym w artykule terenie demografia społeczna wskazuje, iż jest to teren, na którym występuje dodatni przyrost naturalny i mieszka zdecydowana większość młodych ludzi, do 40 roku życia, którzy posiadają w zdecydowanej większości wyższe wykształcenie. I co ważne, deklarują chęć pozostania na tym terenie. Mając to na uwadze, autorzy artykułu zwrócili szczególną uwagę na preferencje kierunków rewitalizacji właśnie ludzi młodych i z wyższym wykształceniem. Przeprowadzone badania w obszarze rekreacji i sportu wskazują, że respondenci do 40 roku życia zdecydowanie opowiedzieli się za ścieżkami rowerowymi oraz za placami zabaw dla dzieci. Natomiast respondenci posiadający wyższe wykształcenie znacznie wyżej ocenili propozycje takie jak: ścieżki rowerowe, trasy spacerowe, stadninę koni. Oznacza to, iż na tym terenie powinny powstać przede wszystkim ścieżki rowerowe oraz spacerowe, a także bezpieczne place zabaw dla dzieci.

W obszarze kulturowym zarówno młodzi ludzie do 30 roku życia oraz mieszkańcy z wyższym wykształceniem, opowiedzieli się za kinem. Wobec powyższego należy wziąć pod uwagę powstania takiego ośrodka kulturowego na omawianym terenie.

Analizując uzyskane odpowiedzi respondentów w obszarze infrastruktury możemy zauważyć, iż młodzi mieszkańcy do 30 roku życia widzą większą potrzebę takiej infrastruktury jak sklep, punkty usługowe, szczególnie zakład fryzjerski, powstanie drobnych, prywatnych przedsiębiorstw. Natomiast biorąc pod uwagę wykształcenie można zauważyć, iż osoby o wyższym wykształceniu zdecydowanie opowiedziały się za punktami usługowymi. Zatem, mając na uwadze demograficzne kierunki rozwoju analizowanego terenu, należy stwierdzić, że na tym obszarze powinno się zaplanować powstanie sieci drobnych punktów usługowych, które poprawią jakość życia i przyczynią się w przyszłości do zmniejszenia bezrobocia.

Podsumowując przeprowadzone badania, należy stwierdzić, że społeczność zamieszkująca, omawiany w artykule, zdegradowany teren działalnością górniczą, a szczególnie ludzie młodzi, swoją przyszłość nie upatrują już w istnieniu miejscowej kopalni, a chcą zmiany charakteru tego terenu, z terenu przemysłowego na teren rekreacyjno-usługowo-handlowy.

LITERATURA

1. J. Bednorz, Społeczno-ekonomiczne skutki eksploatacji węgla kamiennego w Polsce, Zeszyty Politechniki Śląskiej, Seria Górnictwo i Geologia nr 4 tom 6, Gliwice 2011.
2. B. Białicka, W. Biały, Tereny pogórnice – szanse, zagrożenia. Analiza przypadku. P.A. NOVA, Gliwice 2014.
3. K. Czaplicka, Stan środowiska naturalnego na terenach poddanych wpływom działalności górniczej w obszarze GZW. [w:] Człowiek i środowisko wobec procesu

- restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego. Biblioteka Szkoły Eksploatacji Podziemnej, Seria z Lampką Górnictwem, 6, 2001, s. 189-210.
4. S. Kołodziej, W. Biały, J. Sitko, Psychosocial perspective of revitalization process quality – polish example. 16th International Symposium on Quality “Quality and Competitiveness”. March 18-20, 2015 Opatija Chorwacja. ISBN 978-953-57036-9-3, pp. 129-140.
 5. EW. Maruszewska, K. Midor, M. Zasadzień, Polish and Czech coal mines' communication practices referring to post-mining revitalization in the context of sustainable development. 16th International Symposium on Quality “Quality and Competitiveness”. March 18-20, 2015 Opatija Chorwacja. ISBN 978-953-57036-9-3, pp. 129-140
 6. M. Molenda, S. Krafczyk, Quality Assessment of Municipal Services in the Selected Municipality of the Silesian Province; Systems supporting production engineering; [edited by Biały W, Kaźmierczak, J], PKJS, Gliwice, 2012 r.
 7. K. Pikoń, Recultivation of mining waste dumps – environmental aspects, 8th International Scientific Conference, Conference Proceedings: Modern management of mine producing geology and environmental protection, SGEM 2008, Vol. 1, pp 773-780
 8. Raport o społecznym i kulturowym wymiarze rewitalizacji zabytkowych obiektów postindustrialnych na Mazowszu, Warszawa, 2012
 9. Tereny zdegradowane. Podręcznik. Projekt pilotażowy Leonardo da Vincic /04/B/F/PP-168014, maj 2006
 10. W. Łukowski, Tożsamość lokalna. W poszukiwaniu źródeł i sensu(ów) zakorzenienia, [w:] Od animacji do rewitalizacji społecznej, Warszawa 2011
 11. M. Zasadzień, Social evaluation of mining activity effects. 14th SGEM GeoConference on Science and Technologies In Geology, Exploration and Mining, www.sgem.org, SGEM2014 GeoConference Proceedings, ISBN 978-619-7105-09-4 /ISSN 1314-2704, June 19-25, 2014, Vol. 3, pp 545-552

Data przesłania artykułu do Redakcji: 03.2016
Data akceptacji artykułu przez Redakcję: 04.2016

dr inż. Katarzyna Midor
Politechnika Śląska, Wydział Organizacji i Zarządzania
Instytut Inżynierii Produkcji
ul. Roosevelta 26, 41-800 Zabrze, Polska
e-mail: katarzyna.midor@polsl.pl

SPÓŁECZNE PREFERENCJE KIERUNKÓW REWITALIZACJI TERENÓW POGÓRNICZYCH NA WYBRANYM OBSZARZE POGRANICZA POLSKO-CZESKIEGO

Streszczenie: Działalność górnicza powoduje negatywne zmiany w środowisku, które najczęściej określane są szkodami górnicznymi. Głównymi skutkami działalności górnicznej są deformacje ze skutkami wtórnymi, zrzut wód zasolonych z odwodnienia zakładów górnicznych, odpady górnice, tereny wymagające rekultywacji i zagospodarowania, emisja metanu z kopalń, emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Należy również podkreślić, że szkody górniczne silnie wpływają na psychikę osób zamieszkujących tereny zdegradowane i mogą wywoływać poczucie braku nadziei, osamotnienia i bezradności wynikającej z miejsca zamieszkania [3]. Wygląd terenów zdegradowanych jest mocno związany z przemianą społeczeństwa przemysłowego w społeczeństwo poprzemysłowe. Zmiany te odnoszą się nie tylko do gospodarki i działań ekonomicznych, ale również do standardów przestrzennych i wszystkich stylów życia. Te nowe formy aktywności powinny być sprawą priorytetową dla terenów zdegradowanych. W społeczeństwie poprzemysłowym mniejsze jest zapotrzebowanie przestrzenne na cele produkcyjne a większe na cele usługowe, konsumpcyjne i wypoczynkowe [7, 10]. Zjawiska związane z niekorzystnym oddziaływaniem działalności górnicznej szczególnie widoczne są na obszarze przygranicznym obejmującym województwo śląskie (Polska) i kraj morawsko-śląski (Czechy) [6]. Artykuł prezentuje dyskusję wyników badań mających na celu zapoznanie się z opinią lokalnej społeczności na temat preferowanych kierunków rewitalizacji terenów pogórnicznych. W przeprowadzonych badaniach przeanalizowano opinie różnych grup społecznych z podziałem na zawód, wiek, wykształcenie. Badania zostały przeprowadzone na terenie gminy znajdującej się na pograniczu polsko-czeskim.

Słowa kluczowe: teren zdegradowany, społeczność lokalna, działalność górnicza, rewitalizacja, kierunki zmian

SOCIAL PREFERENCES OF DIRECTIONS REVITALIZATION IN A SELECTED MINING AREA OF POLISH-CZECH BORDERLAND

Abstract: Mining activity causes negative changes in the environment, which are most frequently referred to as mining damage. The major effects of mining activity include deformations with secondary effects, discharge of saline waters from mining plants' drainage, mining waste, areas requiring reclamation and management, methane emissions from mines, emissions of dust and gases. It should be emphasised that mining damage has a strong influence on the psyche of people inhabiting the degraded areas and can cause the sense of hopelessness, loneliness and helplessness, which results from living in such a place [3]. The appearance of degraded areas is closely related to the change of industrial society into post-industrial society. These changes refer not only to economy and economic activity, but also to spatial standards and all kinds of lifestyles. These new forms of activity should become a priority for degraded areas. In post-industrial society the spatial demand for production purposes is lower, whereas for services, consumption and recreation this demand is higher [7, 10]. Phenomena related to the unfavourable effect of mining activity are particularly visible in the border area of the Silesian Province (Poland) and Moravian-Silesian Region (Czech Republic) [6]. The article presents a discussion of the results of studies the aim of which was to become acquainted with the local community's opinion on the preferred directions of post-mining areas' revitalization. In the conducted studies the opinions of different social groups according to their occupation, age and education have been analysed. The research was conducted in a commune near the Polish-Czech border.

Key words: Degraded area, the local community, mining activities, revitalization, trends